

## «مقدمه‌ای بر معناشناسی زبان شناختی»

مؤلف: جان لاینز

مترجم: حسین واله

ناشر: گام‌نو

سال نشر: ۱۳۸۳

نوبت چاپ: اول

محل نشر: تهران

تعداد صفحات: ۴۸۷

- متن حاضر که در واقع ترجمه اثر ارزشمند لاینز است، متأسفانه از روانی و سلیس بودن کافی برخوردار نیست و مترجم بسیار نزدیک به متن و در قالب ترجمه واژه به واژه کار خود را به انجام رسانده است.
- برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی حجم اثر مناسب است.
- در کاربرد اصطلاحات تخصصی دقت چندانی به کار نرفته است و متأسفانه حتی اصطلاحات مرسوم و شناخته شده زبان‌شناسی مانند واج‌شناسی (phonology) یا روان‌شناسی زبان (psycholinguistics) به درستی به کار نرفته‌اند.
- کیفیت معادل‌سازی اصطلاحات تخصصی ضعیف است و نیاز به بازنگری دارد (substitutional = بدلی، opaque = گنگ، tempo = ضرب‌آهنگ).
- برای تفهیم موضوع از ابزارهای علمی مختلفی مانند مقدمه، جمع‌بندی و ... استفاده کرده است.
- کتاب از جامعیت برخوردار است هر چند به لحاظ تناسب سطح آموزشی بالاتر از ارشد و برای دوره دکتری می‌تواند مکمل خوبی باشد.

## ۲۲۴ نقدنامه کتب و متون زبان‌شناسی

- محتوای اثر با فهرست مطالب همخوانی دارد.
- تا حد زیادی عناوین فصل‌های مختلف با سرفصل‌های شورای عالی برنامه‌ریزی منطبق است اما متن اثر بیشتر ماهیت فلسفی پیدا می‌کند و روی هم رفته به عنوان یک کتاب مکمل مناسب است.
- این اثر می‌تواند به عنوان کتاب مکمل برای دانشجویان کارشناسی ارشد در درس معناشناسی مفید باشد. کتاب‌های دیگری که به لحاظ آموزشی کارآمدتر هستند در حوزه معناشناسی زیاد است.
- اطلاعات کتاب روزآمد نیست و چاپ اول آن ۱۹۹۵ بوده است.
- نوآوری قابل ذکری در این کتاب وجود ندارد و کتاب به شیوه سنتی نوشته شده است.
- متن اصلی اثر دارای نظم و انسجام است.
- از منابع موجود برای تبیین موضوعات مورد بحث به قدر کفایت استفاده شده است. لاینز از معناشناسان مطرح جهان و دانشگاه کمبریج است و منابع کتاب حاضر نیز گلچینی است از منابع اصیل در حوزه معناشناسی.
- مطالب مورد استفاده در این کتاب همگی با ذکر منبع آورده شده‌اند. به طور کلی میزان دقت در استنادات و ارجاعات بسیار دقیق است.
- ترجمه به لحاظ نوع ترجمه کامل است اما چندان موفق نبوده است و طعم ترجمه در حین خواندن احساس می‌شود. به لحاظ فنی در ترجمه پاورقی، پی‌نوشت و مقدمه مترجم در اثر دیده می‌شود اما در معادل‌یابی‌های و اصطلاحات به کار رفته مترجم چندان موفق عمل نکرده است.
- به طور کلی می‌توان گفت که اصل اثر از منابع ارزشمند در حوزه معناشناسی است و می‌تواند به عنوان کتاب کمک درسی یا مکمل برای دانشجویان زبان‌شناسی مورد استفاده باشد. هر چند متن ترجمه شده به دلیل تلاش مترجم برای ترجمه نزدیک به متن از روانی و سادگی برخوردار نیست و اصطلاحات نیز به صورت دقیق به کار نرفته‌اند. در هر حال این ترجمه می‌تواند برای کسانی که به متن انگلیسی

## مقدمه‌ای بر معناشناسی زبان شناختی ۲۲۵

دسترسی ندارند یا از سواد انگلیسی برخوردار نیستند مفید باشد. ضمناً در حال حاضر برای درس معناشناسی آثار جدید و معتبر بسیاری در بازار کتاب موجود است که به لحاظ رعایت شیوه‌های مدرن آموزشی بیشتر و بهتر می‌توانند برای دانشجویان مفید باشند.

- طرح روی جلد خوب است.
- پیشگفتار مترجم خیلی مفصل است. راجع به علم معناشناسی مباحثی را مطرح کرده است که می‌بایست بر مبنای کتاب یا منبع تخصصی بوده باشد. بیان این مطالب به این صورت در کتابی که ترجمه است چندان مناسب نیست مگر با ذکر منبع آن. در عین حال در مواردی واژه‌های به کار رفته موجب پیچیدگی بی‌دلیل متن شده است.
- بهتر بود برای پیشگفتار از شماره‌گذاری اعداد استفاده نمی‌شد. بلکه از حروف استفاده شود یا اعدادی که به حروف نوشته شده باشند.
- صفحه ۱۱ «فروکاستن فلسفه از اساس به تحلیل زبان» یعنی چه؟
- در پاراگراف اول پیشگفتار، به معناشناسی به عنوان یک رشته جدا اشاره شده است. در صفحه ۱۲ پاراگراف اول ذکر شده است که معناشناسی زیر مجموعه حوزه‌های دیگر است. لازم است منابع مربوط به هر نظر ذکر شود.
- صفحه ۱۲ آخر پاراگراف اول: خواننده متوسط‌الحال یعنی چه؟
- صفحه ۱۲ پاراگراف دوم خط هفتم واژه «مفهوم» را بین گیومه قرار دادند ولی جهت گیومه‌ها بر عکس است. همین اتفاق در صفحه ۱۳ و ۱۷ در پاراگراف دوم مشاهده می‌شود.
- صفحه ۱۸: مخل به ادای مقصود
- صفحه ۱۸ از اصطلاح «جعل اصطلاح» استفاده کرده‌اند، به نظر می‌رسد در این موضوع واژه جعل می‌تواند گمراه کننده نیز باشد، بهتر است از واژه دیگری استفاده شود.

## ۲۲۶ نقدنامه کتب و متون زبان‌شناسی

- در صفحه ۱۹ مترجم ذکر کرده است که برای جمله‌های معترضه که نویسندگان خط تیره استفاده کرده است، ایشان از پرانتز استفاده کرده‌اند، با این وجود در صفحه ۲۳ از خط تیره برای جمله معترضه استفاده شده است.
- بهتر است در صفحه ۲۳ پاراگراف دوم به جای واژه «حاجت» از واژه «نیاز» استفاده شود.
- صفحه ۲۳ پاراگراف دوم خط پنجم «در باره» باید بشود «درباره»
- خط آخر صفحه ۱۲: «در علم اصول این تأملات بسط بیشتری یافته از آن‌رو که اکتشاف غرض شارع ناگزیر از میسر الفاظ می‌گذشته و این ایجاب می‌کرده که درباره لفظ و معنا و دلالت هم تأمل شود.» به لحاظ دستوری سه جمله اول باید تصحیح شود. به لحاظ ویرایشی به جای مسیر نوشته شده است «میسر»
- پاراگراف دوم صفحه ۱۳: «پیشفرض»، بهتر است این دو واژه را به صورت جدا یعنی «پیش فرض» نوشت.
- صفحه ۱۳: پاراگراف دوم «آن واسطه امینی نیست که معصومانه بکار انتقال مفاهیم ...»، «بکار» باید بشود «به کار».
- کتاب به بخش‌هایی تقسیم شده است که هر کدام یک یا چند بخش را شامل می‌شود و در هر بخش نیز در ابتدا مقدمه‌ای ارائه شده است. واژه نامه، نمایه و واژگان کلیدی، اصطلاحات و اعلام و نیز کتاب‌شناسی از دیگر ویژگی‌های ظاهری مثبت کتاب است.
- نمونه‌هایی از واژه‌هایی که در پیشگفتار ذکر شده است: متوسط الحال، بالاصاله، اخیرالذکر، بالمره، علی العموم، یا در صفحه ۱۱۴: امثال ذالک، در سایر صفحات: اجمالاً، سنتاً، عطف توجه و ...
- به لحاظ ویرایشی در مورد جدا یا سر هم نوشتن واژه‌ها بهتر است مجدداً ویرایشی صورت بگیرد: پیشفرض، صفحه ۱۳ و ۱۵ و ...، بخوبی صفحه ۱۳، بکار صفحه ۱۳، بشمول صفحه ۱۷، بواقع صفحه ۱۷، بدست صفحه ۱۶.
- به طور کلی درباره جدا یا سر هم نوشتن «ها» جمع هم یکدستی دیده نمی‌شود.

## مقدمه‌ای بر معناشناسی زبان شناختی ۲۲۷

- صفحه ۱۷ پاراگراف یکی مانده به آخر خط دوم «زبان و متافیزیک» باید فاصله واژه‌ها بیشتر باشد.
- صفحه ۱۹ به جای واژه «ترکیب مزجی» از واژه آشناتری در حیطه زبان‌شناسی استفاده شود.
- در صفحه ۱۸ نویسنده ذکر کرده است که در موارد ضروری اصل اصطلاح انگلیسی را در داخل پرانتز ذکر کرده است و از تکرار هم ابا نکرده است. با این وجود این تکرارها در متن در مواردی آنقدر زیاد است که نه تنها ضرورت ندارد بلکه نامناسب است: صفحه ۲۴ و ۲۵: competence , performance
- تکرار واژه semantics and pragmatics در صفحات مختلف و به کرات به عنوان مثال صفحه ۲۵، ۷۳ و صفحه ۹۰ و ۹۱ اصطلاح 'citation form' و ۱۱۶ و ۱۱۷ reference
- اشمال: hyponymy, تکمیل شدنی: open-ended
- Entailment: صفحه ۱۷۰ باید بشود: entailment
- صفحه ۱۳۶ خط سوم «هر دو دسته نوع» صحیح نیست.
- پاراگراف اول صفحه ۲۴ خط اول کمی گنگ است ، بهتر است ویرایش شود.
- پاراگراف دوم صفحه ۲۴ دو خط مانده به آخر فاصله بین «با و دانش» کم است، باید یک فاصله بین این دو واژه باشد.
- صفحه ۲۵ خط اول معادل فارسی parole و langue ارائه نشده است. همچنین معادل انگلیسی «شکل و معنا» و «جمله و اظهار» را بهتر بود در اولین اشاره به این واژه‌ها ارائه می‌دادند و نه در میان پاراگراف یا اواسط کتاب.
- صفحه ۲۶ پاراگراف آخر به جای مجمل از واژه رایج‌تری استفاده شود.
- در بعضی موارد point of view در ترجمه اول شخص مفرد و در بعضی موارد اول شخص جمع است. به عنوان مثال صفحه ۲۴ پاراگراف دوم «گنجانده‌ام/ بحث کرده‌ام/ و صفحه ۲۹ پاراگراف دوم خط اول «غرض اصلی ما/ می‌آوریم و ...».

## ۲۲۸ نقدنامه کتب و متون زبان‌شناسی

- در صفحه ۳۲ بعضی از واژه‌ها bold شده است و نیز در صفحه ۳۱، در حالی که در سایر صفحات و موارد اینگونه نیست.
- صفحه ۳۵ بخش ۱/۳ پاراگراف اول به لحاظ مفهومی کمی گنگ است که ناشی از تفاوت‌های زبان فارسی و انگلیسی است. شاید تغییر شیوه ترجمه به شفاف شدن آن کمک کند. همان جا بهتر است بجای واژه شعبه در «معناشناسی زبان‌شناختی شعبه‌ای از دانش زبان‌شناسی است» از واژه دیگری استفاده شود.
- صفحه ۳۶ پاراگراف دوم خط اول و دوم «از میان همه علوم که به نحوی با معنا ارتباط دارند زبان‌شناسی را شاید بتوان علمی بشمار آورد که بیشترین اهتمام را دارد.» اهتمام در چه کاری؟
- به طور کلی بسیاری از جمله‌ها روان نیستند و انتخاب معادل واژه‌ها می‌تواند بهتر صورت گیرد: صفحه ۳۶ پاراگراف دوم «یکی از اوصاف زبان که از تعریف آن اخذ می‌شود». همان صفحه معادل واژه communication بهتر است تفاهم نباشد. هر چند که مترجم در پا نوشت نظر خود را اعلام کرده است ولی تفاهم مشخصاً معادل واژه understanding است.
- پاراگراف دوم صفحه ۳۶ نکات گنگ زیادی دارد. در نیمه پاراگراف وجود ضمیر آنها به پیچیدگی و ابهام افزوده است.
- صفحه ۳۷ معادل واژه arbitrary «وضعی» بهتر است تغییر کند. در صفحه ۳۸ وضعی معادل conventional قرار گرفته است.
- صفحه ۴۰ درباره واژه index تعداد دفعات تکرار آن در یک صفحه و معادل آن بهتر است تجدید نظر صورت بگیرد. اگر در ترجمه پاراگراف دوم و سوم کمی تغییر صورت بگیرد و از حالت ترجمه لفظ به لفظ خارج شود دنبال کردن مطالب ساده‌تر می‌شود.
- صفحه ۴۱ خط سوم اشکال تایپی دارد. آخرین واژه نقطه «ب» از قلم افتاده است.
- صفحه ۴۱ پاراگراف آخر: «نقاط قوت و ضعف را بیازماییم.» بهتر است معادل بهتری بجای آزمودن در نظر گرفته شود.

## مقدمه‌ای بر معناشناسی زبان شناختی ۲۲۹

- صفحه ۴۲ مطالب ارائه شده کاملاً مختص زبان انگلیسی است و در زبان فارسی و برای خواننده فارسی زبان مفهوم چندانی ندارد. شاید بهتر باشد کمی در مطالب یا شیوه ترجمه و بیان آن‌ها تغییراتی اعمال شود تا دنبال کردن مطالب برای خواننده با خدشه مواجه نشود. همین موضوع در چند صفحه بعد نیز ادامه می‌یابد.
- به جای واژه «مترادف» از «مرادف» استفاده شده است یا اشکال تایپی است.
- صفحه ۴۹: معادل use، استعمال را در نظر گرفته‌اند که چندان مناسب نیست.
- صفحه ۱۰۸ پاراگراف اول بهتر بود که معادل فارسی عبارت categorical ambivalence را ارائه می‌دادند.
- صفحه ۹۱ معادل واژه polysemy «اشتراک معنوی» گذاشته شده است که مناسب نیست.
- صفحه ۱۶۶: معادل statements «خبرها» در نظر گرفته شده است. مناسب نیست.
- بسیاری از پاراگراف‌ها خیلی رنگ و بوی انگلیسی دارد. مانند صفحه ۲۵۷ پاراگراف آخر «صرفاً ابراز تردید نمود بدون اینکه از شنونده رفع تردید یا هر واکنش دیگری خواسته شود یا انتظار رود».
- ص ۲۰۳ پاراگراف سوم: «می‌توانیم گفت» بشود می‌توان گفت.
- ص ۲۰۳: «مجرد» و «غیر متأهل» که واژه‌های تخصصی نیستند و نیاز به بیان معادل ندارند. بهتر است که تنها اصطلاحات تخصصی معادل انگلیسی‌شان عنوان شود.
- ص ۲۰۲: «معناداری یک اظهار به وجوه گوناگون ممکن است/ یا ... اشتباه یافت»، بهتر است از واژه‌های رایج‌تر استفاده شود.
- ص ۲۰۲ مبحث ۵/۷ پاراگراف اول خط سوم: «قبول تز ذیل نقطه اشتراک آن‌ها است»
- صفحه ۳۳۶ معادل context می‌تواند «بافت» باشد. معادل پیشنهادی مترجم محترم چندان دقیق نیست.

## ۲۳۰ نقدنامه کتب و متون زبان‌شناسی

- به نظر می‌رسد برای معادل‌یابی چندان به منابع زبان‌شناسی توجه نشده باشد.
- از نیمه کتاب به بعد بسیاری از مثال‌ها ایرانیک شده‌اند و بسیاری هم نشده‌اند. علت این عدم هماهنگی توضیح داده نشده است و به نظر می‌رسد که اشکال ویرایشی باشد.
- مترجم محترم در پیشگفتار ذکر کرده‌اند که در مواردی نظر شخصی‌شان را در پا نوشت اظهار کرده‌اند. در صفحه ۳۸۲ این گونه در پانویست آمده است: «این نظر صحیح نیست. ... و بس.» چنین اظهار نظر تند و منفی درباره مطالب کتاب توسط مترجم که تنها نقش انتقال مفاهیم از زبان هدف به زبان مقصد را دارد چندان مناسب به نظر نمی‌رسد. چنین مطالبی می‌تواند در نقدی جداگانه بیان شوند.